

sche studie was voor Kuyper en vele anderen - onder wie ook mannen uit A - geen secundair alternatief naast de kerkelijke opleiding, maar genoot de principiële en absolute voorkeur. Er moest h.i. altijd een bepaalde vrijheid blijven van de academie tegenover de kerk. Het uiterste waartoe Kuyper en Rutgers wilden gaan, was een model waarbij de Theologische Faculteit Vrije Universiteit en de Theologische School tot één instituut werden samengesmolten en waarbij de hoogleraren in de dubbele kwaliteit van academisch en kerkelijk hoogleraar zouden fungeren.¹⁶

Al direct in 1892 begonnen de discussies over ineensmelting van de opleidingen. Men had bij de Vereniging wellicht beter kunnen afspreken de opleidingskwestie voor bijvoorbeeld tien jaar in statu quo te laten. Maar zo'n afspraak ontbrak en al debatterend prikkelden men elkaar door uitspraken als 'waar een academische opleiding is, wordt de kerkelijke overbodig' en 'waar de kerken in de volledige opleiding voorzien, is een academische faculteit overbodig'.¹⁷ Al spoedig bleek er een zo goed als onoplosbare tweespalt te bestaan, die voortvloeide uit de combinatie van tegenstrijdige 'beginzelen' in 1892. Verschillende constructieve fusie-plannen kwamen in de jaren 1892-1902 op tafel, met name van de kant van H. Bavinck. Alle besprekingen en onderhandelingen liepen echter tenslotte uit op de patstelling van 1902: de synode besloot tot combinatie van Theologische School en Theologische Faculteit Vrije Universiteit, maar voerde haar besluit niet uit terwille van een sterke minderheid o.l.v. T. Bos en L. Lindeboom. In de onderhandelingen vóór 1892 was de Theologische School de koningin op het schaakbord geweest. In 1902 bleef ze een plaats houden, maar ze was wel gedegradeerd tot een zwaar gehavende toren.¹⁸ Zo werd de opleiding het enige terrein waar de unificatie niet echt lukte. De

16. Kerkpolitieke betekenis had in dit verband de eerste dissertatie die aan de VU werd verdedigd: H.H. Kuyper, *De opleiding tot den dienst des Woords bij de gereformeerden I Inleiding. Geschiedenis* ('s-Gravenhage 1891); vgl. het 'Voorwoord' blz. V-IX. Intussen moeten we ons bij de kwestie rond TS en TFVU voortdurend realiseren, hoe klein de VU in deze jaren was. Begin 1902 waren er 120 studenten en was de Theologische Faculteit met vier hoogleraren en 65 studenten de enige volop functionerende faculteit. De literaire en de juridische faculteit hadden elk slechts één hoogleraar (J. Woltjer en D.P.D. Fabius). Zonder TF kon men de VU nauwelijks een universiteit noemen. De theologie volledig aan de kerken overlaten was zoveel als een wegsnijden van het hart uit het lichaam van de universiteit.

17. *De Vrije Kerk* 18 (1892) 508, 550-556; *De Vrije Kerk* 20 (1894) 334-338, 448-449. A. Kuyper, *Encyclopaedie der heilige godgeleerdheid II Algemeen deel* (2e druk; Kampen 1909) 532: 'Uw Theologie heeft tot subject de geïnstitueerde Kerk, maar dan is ze ook geen wetenschap, of wel ze is wetenschap, maar dan kan ook de Kerk als instituut niet haar subject zijn'. Zie ook artikelen in *De Heraut* nr. 837-849 (7 jan. tot 1 april 1894).

18. *Acta* 1902 art. 66, 68, 74-77, 84-87, 95, 102-127, 141, 208-212. *De Vrije Kerk* 21 (1895) 600-609.